

Telefonadó és tranzakciós adó

Akár a Magyarországon megszavazott távközlési adóról [2010. évi LVI. törvény], akár az Európai Unióban igen előrehaladott állapotban lévő pénzügyi tranzakciós adó (*financial transaction tax*) tervéről [Javaslat: A Tanács irányelve (2011. szeptember 28.) a pénzügyi tranzakciós adó közös rendszeréről (*a common system of financial transaction tax*) és a 2008/7/EK irányelv (*indirect taxes on the rising of capital* - a tőkeemelést terhelő közvetett adó) módosításáról, COM(2011)594 végleges - a Hivatalos Lapban még nem tették közzé] akarunk kiegyensúlyozottan értekezni, előre kell bocsátanunk - mert igen sok ellenérvet hoznak fel az ilyen adótípusok ellen -, hogy absztraktnan a nemzetállamok adóztatási joga nem vitott sem a szakirodalomban, sem egy olyan nemzetközi szervezetben, mint amilyen az Európai Unió. Még akkor sem, ha egy, az Unió belüli politikai irányzat szerint annak a föderális berendezkedés felé kellene haladnia.

Emlékeztetni kell arra is, hogy egy már megvalósult föderációban, az Amerikai Egyesült Államokban, az 1913. évi alkotmánykiegészítés (XVI. cikk) az adóztatással kapcsolatban a legkategorikusabb fogalmaz: "A Kongresszusnak jogában áll bármilyen eredetű jövedelemre jövedelemadót kivetni és behajtani anélkül, hogy azt az államok között arányosan felosztanák, tekintet nélkül a népszámlálás vagy számbavétel adataira." Másrészt utalunk arra, hogy az amerikai unió tagállamainak az adóztatási jogosítványai az európai tagállamokéval egybevetve összehasonlíthatatlanul gyengébbek, bár az is igaz, hogy az Európai Unióban, ebben az esetben ti. az európai szintű adózás tárgykörében, a tagállamok többsége nem tud döntést kicsikarni, mert nem minősített többség, hanem egyhangúság kell a jogforrás megalkotásához. Ugyanakkor a tagállamok döntési kompetenciája adózási ügyekben, adott esetben, már régen nem korlátlan, ahogy az az Európai Bíróság esetjogából is kitűnik.¹ Az meg általánosan bevett gyakorlat volt a nemzetállamok között, hogy az adóztatás szektorsemleges, így azután az olyan adók, mint a távközlési adó vagy a tranzakciós, ún. bankadóról nem is beszélve, igencsak ellenkezett adófajta lett, nemcsak közgazdasági, de jogtechnikai szempontból is.

Az adófajta bővítésével szembeni ellenérvek központi magva az a felismerés, hogy az állami jövedelmek növelése, még ha az ideiglenes is, mint amilyen az állampapírok kibocsátásából származó bevétel, elszívja a pénzpiacokon a forrásokat a gazdasági szereplők, a gazdasági szektor elől, akadályozva ezáltal a termelés bővülését. Jogtechnikai aspektusból az ilyen típusú adók, mint a távbeszélő és a tranzakciós, elkezdí keverni a kodifikációs szempontból tiszta adónemeket (társasági, fogyasztási, hozzáadott-érték alapú stb.), mert ezek az adók (a távbeszélői és a tranzakciós) nem hozzáadott-érték alapú adók, azaz nem visszaigényelhetők, de nem is nyereségadók, mint a társasági. Ennek pedig következményei vannak magára a gazdaságpolitikára nézve is, mert a szokásos instrumentumokkal való irányítást, befolyásolást megnehezítik, holott Clinton óta tudjuk, a

híres kérdésre (Mi fontos a politikában, Elnök úr?) adott hírhedt válaszából: "A gazdaság, te ostoba."

Az eredetileg az ún. Tobin-adóból (a Tobin-adó megnevezíti a valuták ingadozását kihasználó pénzváltásokból teljesítés nélküli jövedelem megszerzését és a remények szerint mérsékeli a spekulációs tőke mozgásokat, egyébként 1981-ben Tobin Nobel-díjat kapott) kinövő tranzakciós adó tervezete igen széles műveleti kört határoz meg; hatálya alá tartozik valamennyi pénzügyi tranzakció: azaz pénzügyi eszközök, úgymint társasági részvények, kötvények, pénzpiaci eszközök, kollektív befektetési vállalkozások befektetési jegyei és strukturált és származékos termékek eladása és vétele, valamint származékos megállapodások megkötése és módosítása, azzal a feltétellel, hogy a tranzakcióban érintett felek legalább egyike valamelyik tagállamban letelepedett, valamint hogy az egyik tagállam területén letelepedett pénzügyi intézmény (például befektetési vállalkozás, szervezett piac, hitelintézet, biztosító vagy viszontbiztosító, kollektív befektetési vállalkozás és nyugdíjalap, illetve ezek kezelői és más olyan vállalkozások, amelyek tevékenységének jelentős részét alkotják a tranzakciók) tranzakcióban részt vevő fél, saját számlára vagy más személy számlájára jár el, vagy a tranzakció valamely fele nevében jár el.

A rendszer hatálya alá tartozás tekintetében fontos, mint mindig, a letelepedettség; valamely pénzügyi intézményt általánosságban akkor kell valamely tagállam területén letelepedettnek tekinteni, ha engedély alapján ilyen minőségben eljárhat, de megjegyzendő, hogy bizonyos feltételek mellett az Unió kívül letelepedett pénzügyi intézmények szintén egy tagállam területén letelepedettnek minősülnek, például akkor, ha egy valamely tagállamban letelepedett részt vevő féllel közös pénzügyi tranzakcióban vesznek részt (ebben az esetben meg kell nevezni az érintett tagállamot).

A javaslat az egyértelműség, a világosság érdekében külön is megadja a "Háttér" alcím alatt, hogy a Bizottság mit ért a szövegben használt "pénzügyi művelet" alatt, amely szerinte (támaszkodva saját Főigazgatósága, az Adóügyi és Vámügyi Főigazgatóság által készített és koordinált anyagra, arra, amelyek közül itt csak egyre utalunk: "Tax Contribution of the Financial Sector, 2012. május, 18 o.) az alábbi műveletek egyike:

- pénzügyi eszköz nettósítást és kiegyenlítést megelőző eladása és vétele, beleértve a visszavásárlási és fordított visszavásárlási megállapodásokat, az értékpapír- kölcsönzési és -kölcsönvételi megállapodásokat,

- pénzügyi eszközzel tulajdonosként való rendelkezésre vonatkozó jog csoporton belüli jogalanyok közötti átruházása, valamint valamennyi olyan egyenértékű művelet, amely a pénzügyi eszközhöz társuló kockázat átruházásával jár;

- származékos megállapodások megkötése és módosítása.

A javaslat kitér a pénzügyi tranzakciós adó megfizetési kötelezettségének keletkezésére, az adóalapra és az adókulcsra, ahogy az helyes is kodifikációs szempontból: "A pénzügyi tranzakciós adó megfizetési kötelezettsége a

¹ ERDŐS G. - FÖLDES G. - ÖRY T. - VÉGHÉLYI M.: *Az Európai Közösség adójoga*. KJK-KERSZÖV, Budapest, 1999. 279.

tranzakció létrejöttékor keletkezik. A tranzakció későbbi visszavonása vagy helyesbítése - a tévedés esetének kivételével - nem érinti az adókötelezettség keletkezését.

A származékos megállapodásokat érintő tranzakciók kivételével a többi tranzakció esetében az adó alapját elvben az átruházásért cserében az ügyleti partner vagy harmadik fél által megfizetett, vagy tőle esedékes teljes ellenérték képezi.

A származékos megállapodásokat érintő tranzakciók esetében a pénzügyi tranzakciós adó alapja a származékos megállapodás pénzügyi tranzakció idején fennálló fiktív értéke (azaz egy adott származékos megállapodásra kifizetett összegek kiszámítására használt, mögöttes névleges vagy névérték).

Az alkalmazandó átváltási árfolyam adott esetben a pénzügyi tranzakciós adó megfizetési kötelezettségének keletkezési időpontjában az érintett tagállam legrepresentatívabb devizapiacán jegyzett legutolsó eladási árfolyam, vagy pedig az erre a piacra való hivatkozással meghatározott árfolyam.

A pénzügyi tranzakciós adó tagállamok által meghatározott kulcsai nem lehetnek alacsonyabbak a következőknél (minimális érték):

- a származékos megállapodásokat érintő pénzügyi tranzakcióktól eltérő tranzakciók esetében 0,1%;
- a származékos megállapodásokat érintő pénzügyi tranzakciók esetében 0,01%.

A javaslat intézkedik a tranzakciós adó megfizetéséről, a kapcsolódó kötelezettségekről, valamint az adócsalás, az adókikerülés és visszaélés megelőzéséről: "A pénzügyi tranzakciós adót minden olyan (valamely tagállamban letelepedettnek minősülő) pénzügyi intézmény megfizeti, amelynek esetében valamelyik alábbi feltétel teljesül:

- a tranzakcióban félként részt vesz, saját számlára vagy más személy számlájára jár el;
- a tranzakció egyik fele nevében jár el;
- a tranzakciót a saját számlájára folytatatta le.

Megjegyzendő tehát, hogy egy tranzakcióban félként résztvevő vagy közreműködő valamennyi pénzügyi intézmény köteles az adót megfizetni. Ezért egyetlen pénzügyi tranzakció mindkét oldalon adófizetési kötelezettséget keletkeztethet, az érintett pénzügyi intézmény székhelye szerinti tagállamban alkalmazandó adókulcs alapján.

Amennyiben azonban a pénzügyi intézmény másik pénzügyi intézmény nevében vagy számlájára jár el, az adót kizárólag e másik pénzügyi intézménynek kell megfizetnie.

Továbbá, a tranzakcióban részt vevő minden fél egyetemlegesen felel a tranzakció után esedékes adó pénzügyi intézmény általi megfizetéséért.

A pénzügyi tranzakciós adót az alábbi időpontokban kell befizetni a tagállamok adóhatságaihoz:

- elektronikus úton végzett a tranzakciók esetében az a kötelezettség keletkezésének pillanatában;
- minden más esetben az adókötelezettség keletkezésének pillanatát követő három munkanapon belül.

A tagállamok kötelesek az adófizetés biztosítását és az adófizetés ellenőrzését szolgáló további kötelezettségeket előírni.

A tagállamok a pénzügyi tranzakciós adón és a héa-irányelvben előírt hozzáadottérték-adón (DA) (héán) kívül

nem vezethetnek be és nem tarthatnak fenn a pénzügyi tranzakciókat terhelő más adót.

Az már május végi fejlemény, hogy az Európai Parlament a bizottsági javaslatnál még szélesebb körben vetné ki az adót, ugyanis az EP álláspontja szerint a nem az Európai Unióban bejegyzett pénzügyintézeteknek is fizetniük kellene az adót, ha olyan értékpapírokkal kereskednek, amelyeket az Európai Unióban bocsátottak ki. Azaz a Bizottság által alkalmazott elvet megtartanák, csak a fentebb leírtak szerint kiterjesztenék az adó hatályát.

A távközlési adó jogtechnikailag az előzőnél jóval kisebb problémákat vet fel, az adó fizetésére kötelezett személye, az adóalany tisztázott (3. §), nem vitatott. Az igaz, hogy a törvény elfogadása után az Országgyűlés gazdasági bizottsága olyan javaslatot nyújtott be, ami átírja az adó összegét [5. § (2) bekezdés] és a tesztívások mellett a teszt-SMS után sem kellene adót fizetni. Változna az adó megállapításával összefüggő szakasz (a 7. §) is: a tárgyhónapot követő második hónap 20. napjáig kell befizetniük a szolgáltatóknak az adót. Ez egy hónappal későbbi időpont, mint ami az elfogadott törvényben áll.

Gazdaságpolitikai kérdés, persze a gazdasági jogot is érdeklő, hogy valamely új adó (pl. a környezetvédelmi) stimulálja-e a gazdaságot, új technológiák születtek-e bevezetése nyomán, ahogy az egyébként történt a környezetvédelem esetében, sőt új iparág jött létre - a környezetvédelmi, természetesen ez kérdés a pénzügyi szektor esetén is, miközben nem tűnik mindegynek, hogy a pénzforgalmat terhelő adóról van-e szó, vagy tőkemozgást terhelőről. Azt már nem is említve, hogy az illetéknek azt a terhet nevezik, amiért az állam valamilyen szolgáltatást nyújt, az adóért ilyet nem lehet követelni. Ugyanakkor: a gazdaságpolitika megítélése nem jogi kérdés, még az Alkotmánybíróságé se. A témáról egyszer Kissinger is véleményt nyilvánított és azt mondta: nem a kormány fújja a gazdaság szelét, legfeljebb a vitorlát állíthatja.

Ferenczy Endre
tudományos főmunkatárs